

نهادها و سازمان‌های مرتبط با گردشگری در ایران

با تاکید بر مفاهیم

کارشناسان راهنمای دانش و صنعت گردشگری

به کوشش
دکتر الیه نورفرج

www.ketab.ir

سرشناسه : پورفرج، اکبر، ۱۳۵۲ -
 عنوان و نام پدیدآور - نهادها و سازمان‌های مرتبط با گردشگری در ایران با تاکید بر مفاهیم
 کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری / به کوشش اکبر پورفرج.
 مشخصات نشر : تهران: آوای ظهور، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۳۳۷ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۹۶-۷۷-۰۰ :
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری
 نوع : گردشگری - ایران
 شماره ثبت کنگره : ۱۳۹۲ ۸۶ الف ۱۵۵/G
 ردیف دیویی : ۳۳۸/۴۷۹۱۰۹۵۵:
 شماره کتابشناختی : ۳۴۱۷۵۱۷:

شناسنامه کتاب

عنوان کتاب : نهادها و سازمان‌های مرتبط با گردشگری در ایران با تاکید بر مفاهیم
 مؤلف : اکبر پورفرج
 ویراستاران : طاهره استیانی، علی سحر حیدری، زکریا ولدبیگی، سمیرا صدیقی
 ناشر : آوای ظهور
 نوبت چاپ : اول ۱۳۹۳
 تیراژ : ۱۱۰۰ نسخه
 قیمت : ۲۴۰۰۰ ریال
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۹۶-۷۷-۰۰ :

چاپ و صحافی : سعید دانش

انتشارات آوای ظهور

خیابان انقلاب - رسیده به خیابان ۱۲ فروردین - جنب کتابفروشی عصر دانش طبقه زیرین ۱۳۳۲ -
 کتابفروشی فجر تهران تلفن : ۶۶۴۱۴۱۰۹

www.Ghahremanzadeh.ir

خیابان انقلاب - بعد از خیابان منیری جاوید - پاساژ کتابسرای اندیشه - طبقه همکف - واحد ۵ -
 کتابفروشی آوای ظهور - تلفن: ۶۶۴۷۷۶۷۲

۱۳	پیشگفتار
۱۷	مقدمه معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
۱۹	مقدمه رئیس دانشگاه علامه طباطبائی
۲۱	آموزش و گردشگری

دکتر حسین رحمان سرشت - فائزه السادات میرفخرالدینی

۲۲	مقدمه
۲۲	مبانی نظری
۲۴	آموزش گردشگری
۲۶	الگوی روش آموزش گردشگری، برای تحلیل نیازهای آموزشی
۲۷	ساختار استاندارد یک مطالعه مبتنی بر روش کیفی برای شناخت نیازهای آموزشی
۲۷	استفاده از روش کیفیت برای تعیین اولویت‌بندی خلأهای آموزشی در گردشگری
۲۸	ترسیم نقشه حرفه‌های گردشگری
۲۸	روش دلفی
۲۸	جایگاه آموزش در صنعت گردشگری
۲۹	انواع دوره‌های آموزش گردشگری در ایران
۳۰	اجرای دوره‌های آموزش دانشگاهی بعد از انتشار اسلام در ایران
۳۰	سازمانهای آموزش گردشگری
۳۰	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۳۱	وزارت آموزش و پرورش
۳۱	مرکز آموزش هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران
۳۲	آموزشگاههای گردشگری خصوصی
۳۲	سازمان آموزش و مشاوره بنیاد مستضعفان
۳۳	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۳۴	منابع و مأخذ
۳۹	اقامت و گردشگری

جمشید حمزه‌زاده - حمید جاهدی کور عباسلو - راحیل علیپوریانز

۴۰	مقدمه
۴۱	اهمیت موضوع
۴۲	مبانی نظری
۴۲	تعریف انواع واحدهای اقامتی
۴۵	عوامل مؤثر بر انتخاب اقامتگاه
۴۷	راهکارهایی جهت جلب رضایت گردشگران در کشور

۴۸	تأسیسات اقامتی در ایران
۴۹	درجه‌بندی مراکز اقامتی در ایران
۵۰	سازمانها و نهادهای مرتبط با اقامت و گردشگری
۵۰	جامعه هتلداران
۵۰	جامعه یا اتحادیه
۵۱	اهم وظایف جامعه هتلداران و اتحادیه هتلداران
۵۱	منابع مالی اتحادیه و یا جامعه
۵۲	مطالعه تطبیقی جهت توسعه انجمنها و تشکلهای هتلداری در ایران
۵۲	ساختار انجمن
۵۲	عضویت
۵۳	تشکیل کمیته تخصصی بر اساس نوع هتل
۵۳	کم کردن کفای حوزه آکادمیک و صنعت
۵۳	آموزش
۵۴	انتشارات و تحقیقات
۵۴	مشاور بین‌الملل
۵۵	تیم مشاور
۵۵	مشتریان و اعضا
۵۵	انجمن کارمندان هتل
۵۶	انجمن‌های بین‌المللی وابسته به صنعت هتل
۵۶	زائرسرا
۵۷	کمپ‌ها و اقامتگاه‌های موقت
۵۸	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۵۹	منابع و مأخذ
۶۱	اقتصاد و گردشگری

دکتر محمدرضا فرزین - مهرن نصیری

۶۲	مقدمه
۶۳	مبانی نظری
۶۴	اقتصاد گردشگری
۶۶	اهمیت اقتصادی گردشگری
۶۷	اشتغال
۶۸	رشد اقتصادی
۶۹	حفظ تراز پرداخت‌ها
۷۰	توزیع عادلانه درآمدها و مبارزه با فقر
۷۰	آثار تکاثری فعالیت‌های صنعت گردشگری بر اقتصاد مقصد
۷۲	اثرات اقتصادی توسعه گردشگری در ایران
۷۳	سازمانهای مرتبط با اقتصاد گردشگری در ایران

۷۳	وزارت صنعت، معدن و تجارت
۷۴	سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری
۷۴	الف. رونق تولید
۷۴	ب. ارتقاء کیفیت
۷۵	ج. اصلاح الگوی مصرف
۷۵	فعالیت‌های گردشگری وزارت صنعت، معدن و تجارت
۷۷	وزارت امور اقتصادی و دارایی
۷۹	فعالیت‌های گردشگری وزارت امور اقتصادی و دارایی
۸۲	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۸۵	منابع و مآخذ
۸۹	امنیت و گردشگری

پروفسور مجید زارع - ابتهاج زندی - هادی خان محمدی

۹۰	مقدمه
۹۱	مبانی نظری
۹۳	تهدیدات امنیتی
۹۵	امنیت و گردشگری در ایران
۹۶	سازمان‌های مرتبط با امنیت گردشگری در ایران
۹۶	وزارت کشور و امنیت گردشگری
۹۶	مأموریت‌ها و وظایف اصلی وزارت کشور
۹۸	شورای امنیت کشور
۹۸	نیروی انتظامی و امنیت گردشگری
۹۹	بررسی مأموریت پلیس و حوزه امنیت گردشگری
۱۰۰	پلیس راهنمایی و رانندگی و امنیت گردشگران
۱۰۱	مأموریت
۱۰۲	پلیس نظارت بر اماکن عمومی
۱۰۲	مأموریت و وظایف
۱۰۴	پلیس مهاجرت و گذرنامه
۱۰۴	مأموریت و وظایف
۱۰۵	پلیس گردشگری
۱۰۵	بیمه گردشگری
۱۰۶	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۰۸	منابع و مآخذ
۱۱۱	حمل و نقل و گردشگری

سامان جهان‌نیده - سمیرا صدیقی

۱۱۲	مقدمه
-----	-------

۱۱۲.....	مبانی نظری
۱۱۳.....	ارکان صنعت گردشگری
۱۱۴.....	ارتباط حمل و نقل و گردشگری
۱۱۵.....	روشهای حمل و نقل
۱۱۵.....	رقابت پذیری در صنعت سفر و گردشگری
۱۱۸.....	سازمان‌های مرتبط با حمل و نقل در ایران
۱۱۹.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۲۰.....	منابع و مأخذ
۱۲۳.....	روسانه گردشگری

دکتر ابوالفضل تاج‌زاده نمین - هادی اصغری - فاطمه اسمعیلی مشرفی

۱۲۴.....	مقدمه
۱۲۴.....	مبانی نظری
۱۲۵.....	اهمیت رسانه و گردشگری
۱۲۶.....	کارکردهای اصلی رسانه‌های اجتماعی
۱۲۶.....	وظایف اجتماعی وسایل ارتباطی
۱۲۷.....	انواع رسانه از بُعد گردشگری
۱۲۷.....	رسانه‌های محرک گردشگری
۱۲۸.....	کتابهای راهنما
۱۲۹.....	رادیو
۱۲۹.....	تلویزیون
۱۳۰.....	فناوری اطلاعات و گردشگری
۱۳۲.....	معرفی سازمانهای مرتبط با رسانه و گردشگری
۱۳۲.....	سازمان صدا و سیما
۱۳۲.....	تاریخچه رادیو و تلویزیون در ایران
۱۳۳.....	ساختار وظایف و تشکیلات سازمان
۱۳۳.....	اهداف، وظایف و اختیارات
۱۳۴.....	خط مشی کلی و اصول برنامه‌های سازمان
۱۳۴.....	اصول کلی
۱۳۴.....	مسائل عقیدتی
۱۳۵.....	برنامه‌های فرهنگی
۱۳۵.....	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
۱۳۷.....	نمودار سازمانی
۱۳۷.....	فعالیت‌های گردشگری سازمان‌های مرتبط با رسانه
۱۳۸.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۳۹.....	منابع و مأخذ

دکتر اسماعیل قادری

۱۴۲.....	مقدمه
۱۴۳.....	تعریف گردشگری روستایی
۱۴۴.....	نظرات و دیدگاههای مربوط به توسعه گردشگری روستایی
۱۴۵.....	گردشگری روستایی به عنوان راهبردی برای توسعه روستایی
۱۴۵.....	گردشگری روستایی به عنوان سیاستی برای بازساخت سکونتگاههای روستایی
۱۴۵.....	گردشگری روستایی ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی
۱۴۸.....	گونه شناسی گردشگری روستایی
۱۴۹.....	گردشگری روستایی در ایران
۱۵۱.....	گونه‌های گردشگری روستایی در ایران
۱۵۲.....	اهمیت گردشگری روستایی در ایران
۱۵۳.....	بازار گردشگری روستایی در ایران
۱۵۳.....	سیاستگذاری و برنامه ریزی گردشگری روستایی در ایران
۱۵۴.....	دستگاهها، سازمانها و مؤسسات مرتبط با گردشگری روستایی
۱۵۴.....	سازمان میراث فرهنگی، صنایع و معادن و گردشگری
۱۵۵.....	بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
۱۵۵.....	وزارت جهاد کشاورزی
۱۵۵.....	معاونت دهیاریها و شهرداریهای وزارت کشور
۱۵۶.....	نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۵۷.....	منابع و مأخذ
۱۵۹.....	سلامت و گردشگری

دکتر مهدی ابراهیمی - ولی نعمتی

۱۶۰.....	مقدمه
۱۶۰.....	مبانی نظری
۱۶۳.....	انواع گردشگری سلامت
۱۶۶.....	گردشگری پزشکی
۱۶۷.....	طب سنتی و گردشگری
۱۶۸.....	گردشگری سلامت در ایران
۱۷۰.....	سازمان‌های مرتبط با گردشگری سلامت در ایران
۱۷۰.....	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۱۷۰.....	ماموریت و اهداف
۱۷۱.....	شرح وظایف
۱۷۳.....	ارتباط بین سازمانهای بهداشتی و گردشگری
۱۷۵.....	سازمان امداد و نجات جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

۱۷۶.....	نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۷۷.....	منابع و مأخذ
۱۷۹.....	سیاست گذاری و گردشگری

دکتر حمید ضرغام بروجنی - ژاله هاشم زاده - سارا سادات مکیان

۱۸۰.....	مقدمه
۱۸۱.....	سیاست گذاری گردشگری
۱۸۲.....	فرآیند سیاست گذاری
۱۸۳.....	بازیگران اجرای خط مشی
۱۸۴.....	مقررات مرتبط بر حسن اجرای سیاست های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران
۱۸۶.....	سیاست های گردشگری جمهوری اسلامی ایران
۱۸۸.....	برنامه پنج ساله اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۱۸۸.....	برنامه پنج ساله دوم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۱۸۸.....	برنامه پنج ساله سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۱۹۰.....	برنامه پنج ساله چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۱۹۲.....	برنامه پنج ساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۱۹۳.....	سند چشم انداز توسعه بخش میراث فرهنگی و گردشگری (۱۳۸۴ تا ۱۴۰۴)
۱۹۳.....	نتایج حاصل از بررسی شاخصهای میراث فرهنگی و گردشگری
۱۹۳.....	چالشهای پیش رو
۱۹۴.....	سیاست های کلان بخش میراث فرهنگی و گردشگری
۱۹۵.....	هدفهای کیفی و راهبردهای بخش میراث فرهنگی و گردشگری
۱۹۶.....	هدفهای کمی توسعه بخش میراث فرهنگی و گردشگری
۱۹۷.....	منابع مورد نیاز برنامه های آینده
۱۹۸.....	اقدامات مهم و اساسی برنامه چهارم توسعه
۱۹۸.....	سازمانهای مرتبط با سیاست گذاری کشور و بخش گردشگری
۱۹۹.....	مجلس شورای اسلامی
۱۹۹.....	وظیفه مجلس شورای اسلامی
۱۹۹.....	مراحل قانون گذاری در مجلس شورای اسلامی
۲۰۰.....	تحقیق و تفحص؛ نظارت بر دستگاههای گوناگون
۲۰۰.....	کمیسیون های مجلس
۲۰۱.....	وزارت امور خارجه
۲۰۱.....	تاریخچه وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران
۲۰۱.....	وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران
۲۰۱.....	ساختار وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران
۲۰۲.....	شرح وظایف کلی امور کنسولی وزارت امور خارجه
۲۰۳.....	شرح وظایف اداره امور ایرانیان وزارت امور خارجه
۲۰۴.....	شرح وظایف اداره امور اجتماعی وزارت امور خارجه

۲۰۴.....	روادید الکترونیک.....
۲۰۴.....	وزارت امور خارجه و صنعت گردشگری.....
۲۰۵.....	فعالیت‌های انجام شده و درحال اجرای وزارت امور خارجه در زمینه گردشگری.....
۲۰۵.....	پیشنهادهای برای وزارت امور خارجه.....
۲۰۶.....	نتیجه گیری و پیشنهادات.....
۲۰۷.....	منابع و مأخذ.....
۲۱۱.....	شهر و گردشگری.....

یوسف نورانی - علی اصغر حیدری

۲۱۲.....	مقدمه.....
۲۱۲.....	مبانی نظری.....
۲۱۳.....	گردشگری شهری.....
۲۱۵.....	جاذبه‌های گردشگری و انواع آن.....
۲۱۶.....	اهمیت گردشگری شهری.....
۲۱۷.....	اثرات گردشگری بر کالاهای فرهنگی.....
۲۱۷.....	گردشگری شهری در ایران.....
۲۱۹.....	موانع توسعه گردشگری شهری در ایران.....
۲۲۰.....	سازمان‌های مرتبط با گردشگری شهری در ایران.....
۲۲۰.....	شورای شهر.....
۲۲۰.....	شهرداری‌ها.....
۲۲۲.....	ستاد تسهیلات سفر.....
۲۲۴.....	اعضای ستاد.....
۲۲۴.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات.....
۲۲۶.....	منابع و مأخذ.....
۲۲۹.....	فرهنگ و گردشگری.....

دکتر اکبر پورفرج، طاهره شاهی و مینا...

۲۳۰.....	مقدمه.....
۲۳۰.....	تعریف فرهنگ و تمدن.....
۲۳۳.....	نسبت گردشگری با فرهنگ.....
۲۳۵.....	فرهنگ گردشگر و فرهنگ گردشگری.....
۲۳۶.....	گردشگری فرهنگی.....
۲۳۷.....	گونه‌شناسی گردشگری فرهنگی.....
۲۳۹.....	مزایا و مضرات گردشگری فرهنگی.....
۲۳۹.....	ابعاد فرهنگی کلاکپون و استرادیک.....
۲۴۰.....	گردشگری و حراست از میراث فرهنگی.....
۲۴۱.....	پتانسیل‌ها و توانایی‌های ایران در جلب گردشگران فرهنگی.....

۲۴۱.....	انقلاب تولید غذا
۲۴۲.....	انقلاب شهرنشینی
۲۴۳.....	سازمانهای دولتی مرتبط با حوزه فرهنگ و گردشگری در ایران
۲۴۴.....	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۴۴.....	تاریخچه تشکیل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۴۷.....	چشم انداز سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۴۷.....	اهداف سازمان
۲۴۸.....	معاونت گردشگری
۲۴۸.....	شرح وظایف
۲۴۹.....	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲۵۰.....	اهداف اساسی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲۵۱.....	وظایف اساسی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲۵۲.....	راهبردهای مسئولان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲۵۲.....	فعالیت‌های گردشگری سازمان
۲۵۳.....	سازمان‌های غیردولتی مرتبط با گردشگری
۲۵۳.....	یونسکو
۲۵۴.....	نماینده دائمی جمهوری اسلامی ایران در یونسکو
۲۵۴.....	کمیسیون ملی یونسکو در ایران
۲۵۶.....	ساختار یونسکو
۲۵۷.....	آیکوم
۲۵۷.....	مأموریت آیکوم
۲۵۸.....	آیکوم در ایران
۲۵۹.....	پیشنهادهای جهت توسعه پایدار گردشگری
۲۶۰.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۲۶۰.....	منابع و مأخذ
۲۶۳.....	کانال‌های توزیع و گردشگری

ابراهیم پورفرج

۲۶۴.....	مقدمه
۲۶۵.....	تاریخچه
۲۶۶.....	مبانی نظری
۲۶۸.....	ساختار کانال توزیع
۲۶۸.....	عرض کانال
۲۶۹.....	طول کانال
۲۷۲.....	اهمیت کانالهای توزیع در گردشگری
۲۷۳.....	واسطه‌های صنعت گردشگری
۲۷۴.....	عمده‌فروشان

۲۷۵.....	تورگردانان
۲۷۷.....	دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری
۲۷۸.....	فن آوری اطلاعات و ارتباطات (بر کانالهای توزیع نقش ICT)
۲۸۰.....	وضعیت کانالهای توزیع در ایران
۲۸۰.....	جامعه تخصصی تورگردانان ایران
۲۸۲.....	اهداف شاخص جامعه تورگردانان ایران
۲۸۳.....	رویکردهای کلان جامعه تخصصی تورگردانان ایران
۲۸۴.....	دیدگاههای جامعه تخصصی تورگردانان ایران برای توسعه صنعت گردشگری
۲۸۵.....	اقدامات و دستاوردهای جامعه تخصصی تورگردانان ایران از بدو تأسیس تاکنون
۲۸۷.....	نتیجه گیری و پیشنهادات
۲۸۹.....	منابع و مآخذ
۲۹۱.....	محیط زیست گردشگری

دکتر منوچهر فرج زاده اصل - مهدیس مدنی

۲۹۲.....	مقدمه
۲۹۳.....	مبانی نظری
۲۹۸.....	گردشگری طبیعت محور و تفاوت آن با اکوتوریسم
۳۰۰.....	اهمیت توسعه اکوتوریسم
۳۰۲.....	اکوتوریسم در ایران
۳۰۳.....	سازمان حفاظت محیط زیست
۳۰۴.....	اهداف و وظایف سازمان
۳۰۵.....	واحد اکوتوریسم
۳۰۶.....	نتیجه گیری و پیشنهادات
۳۰۸.....	منابع و مآخذ
۳۱۱.....	مذهب و گردشگری

دکتر سید مجتبی محمودزاده - محمد مهدی

۳۱۲.....	مقدمه
۳۱۳.....	مبانی نظری
۳۱۳.....	گردشگری مذهبی
۳۱۴.....	اهمیت گردشگری مذهبی
۳۱۵.....	گردشگری مذهبی در ایران
۳۱۶.....	جایگاه زائر، زیارت و گردشگری در اسناد فرادستی
۳۱۶.....	سازمانهای مرتبط با گردشگری مذهبی و زیارت در ایران
۳۱۷.....	سازمان اوقاف و امور خیریه
۳۱۸.....	فعالتهای گردشگری سازمان
۳۱۹.....	سازمان حج و زیارت

۳۱۹.....	فعالیت‌های گردشگری سازمان
۳۲۰.....	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
۳۲۰.....	فعالیت‌های گردشگری سازمان
۳۲۱.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۳۲۲.....	منابع و مأخذ
۳۲۳.....	ورزش و گردشگری

طاهره آشتیانی

۳۲۴.....	مقدمه
۳۲۴.....	مبانی نظری
۳۲۵.....	گردشگری ورزشی
۳۲۵.....	عوامل موثر در جذب گردشگر ورزشی
۳۲۶.....	اهمیت گردشگری ورزشی
۳۲۷.....	گردشگری ورزشی در ایران
۳۳۱.....	سازمان‌های مرتبط با گردشگری ورزشی در ایران
۳۳۱.....	وزارت ورزش و جوانان
۳۳۱.....	اهداف وزارت ورزش و جوانان
۳۳۲.....	وظایف کلی در حوزه ورزش
۳۳۳.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۳۳۴.....	منابع و مأخذ

پیشگفتار

قبل از پرداختن به موضوع کتاب، لازم است در مورد "کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری" و تاریخچه آن مختصراً شرح دهیم تا مشخص شود که چگونه این کانون می‌تواند در آینده، بخش اعظم مسائل و مشکلات گردشگری کشورمان را با پیوند دانش و صنعت حل نموده و در راستای گردشگری پایدار حرکت نماید. همواره بشر به دنبال شناخت خود، خدای خود و جهان پیرامون خود تلاش کرده و ایده‌هایی را نیز خلق کرده است. به ندرت بشری هسته‌ای از این ایده‌ها را به تکنولوژی تبدیل کرده و در راستایی حل مشکلات بشری استفاده نمایند. ولی بدون تردید تا قبل از انقلاب صنعتی اکثر ایده‌ها و تفکرات بدیع در ذهن و اندیشه نوایغ پدید آمدند و به دست فراموشی سپرده شده است چرا که هیچ رابطه و پیوند محکمی بین علم دانشمند و نیازهای واقعی جامعه وجود نداشت. چنانچه اشعار منسوب به ابن سینا گویای همین سالهاست^۱:

لذا تجربه تاریخی بیانگر این است که تا زمانی که رابطه معنی‌داری بین مثلث علم، عمل و سیاست پدید نیاید، نه دانشمندی از نیازها و خواسته‌های بافت جامعه خود مطلع خواهند شد و نه بستر جامعه از ایده‌ها و یافته‌های دانشمندان. با فرض اینکه بین این دو تعامل و ارتباط نیز برقرار باشد ولی به دلیل هزینه‌های زیاد تحقیقات، نیاز به حضور ضلع سومی که همان دولت و یا سیاستگذاران هرم بالای جامعه است احساس خواهد شد. چنین زنجیره سیال و متوالی تا قبل از انقلاب صنعتی (به جز در مناطقی از تاریخ) در جهان کمیاب بود. در کشور خودمان، علیرغم همایش‌ها و نشست‌های زیادی که در جهت ایجاد ارتباط بین دانش و صنعت برقرار شده‌است تاکنون منجر به رابطه نظاممند نشده که در عده‌های اصلی مقام معظم رهبری نیز بوده است که خود این کانون‌ها از ثمرات همان اندیشه است. کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری در راستای اهداف کانون‌های هماهنگی دانش و صنعت معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری ایجاد گردید که در ذیل اختصاراً به سیر تحول آنها اشاره می‌شود.

تکمیل زنجیره ارزش و تسهیل فرآیند تبدیل ایده به نوآوری در محصولات مختلف، جایگاهی حیاتی در رقابت‌پذیری و تداوم حیات صنایع و شرکت‌های تولیدی دارد. اما با توجه به چند بُعدی بودن این فرآیند در جهت ایجاد ارزش افزوده و ارتباط آن با مجموعه گسترده‌ای از

۱- دل گرچه در این بادیه بسیار شتافت / یک موی ندانست ولی موی شکافت
اندر دل من هزار خورشید بتافت / آخر به کمال ذره‌ای راه نیافت!

ذی‌نفعان نظام علمی، فناوری و نوآوری، انجام این مهم به صورت منفرد برای دانشگاهیان و پژوهشگران و نیز شرکت‌های دانش‌بنیان با موانع و مشکلات متعددی همراه است.

با عنایت به مأموریت معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری برای ایجاد ارتباط مؤثر بین دانشگاه و صنعت، این معاونت به منظور شکل‌گیری ارتباط نزدیک و مؤثر بین دانشگاه‌ها و صنایع و سایر ذی‌نفعان نظام علم، فناوری و نوآوری کشور، در سال ۱۳۸۸ مجموعه‌هایی را تحت عنوان «**کانون‌های هماهنگی دانش و صنعت**» ایجاد نموده‌است که مأموریت دارند با تمرکز بر یک محصول، خدمت یا فناوری خاص، مسائل و مشکلات آن حوزه را با هدف ایجاد تعاملات نزدیک‌تر بین دانشگاه‌ها و صنایع و تسهیل فرآیند تبدیل ایده به کسب‌وکار در دستور کار قرار دهند. تمرکز بر یک محصول صنعتی، محصول کشاورزی یا یک خدمت خاص، باعث می‌شود هم‌زمان فعالان کانون بر آن محصول یا خدمت متمرکز شود و مشکلات آن راحت‌تر مرتفع گردد.

رویکرد اصلی در تشکیل کانون‌های هماهنگی دانش و صنعت، ایجاد زیرساختی برای تعامل مستمر و نزدیک بین ذی‌نفعان مختلف هر حوزه اعم از بخش‌های دولتی، غیردولتی و دانشگاهی بوده‌است. از این منظر، تلاش شده است تا بخش‌های تولیدی، خدماتی و نمایندگان صنایع نیز حضور فعالی در هر کانون داشته باشند.

بر همین اساس، کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری در سال ۱۳۹۰ فعالیت خود را رسماً آغاز نمود. ریاست این کانون به رئیس دانشگاه علامت طباطبائی واگذار گردید و اعضای گروه آموزشی مدیریت جهانگردی دانشگاه، جامعه نوآوران ایران و جامعه هتلداران به عنوان اعضای اصلی و پیوسته این کانون معرفی شدند. سپس این کانون به منظور ایجاد ارتباط تنگاتنگ با سایر بخش‌ها، اقدام به عضوگیری از نهادهای سازمان‌های مرتبط با گردشگری نمود. همچنین با برگزاری نشست‌های تخصصی با نمایندگان سازمان‌ها در راستای ایجاد همگرایی و هماهنگی تلاش نمود. تدوین نقشه‌راه راهبردی توسعه گردشگری جمهوری اسلامی ایران، برگزاری نشست‌های تخصصی با نمایندگان نهادهای مرتبط با گردشگری به صورت جداگانه به منظور رفع موانع و مشکلات این صنعت، تنظیم و امضاء تفاهم‌نامه‌های همکاری با نهادهای مختلف از جمله اقدامات مهم این کانون در مدت دو سال بوده است. اما آنچه ما را به نگارش این کتاب واداشت خلأیی بود که در آشنایی سازمان‌ها و نهادهای با وظایف و نقش خود در ارتباط با گردشگری وجود داشت. این کتاب تلاش کرده است، با تکیه بر مفاهیم مرتبط، تا آنجا که مقدور است به اهمیت نقش سازمان‌های مختلف در گردشگری پرداخته و بر لزوم همکاری و هماهنگی مسئولین محترم نهادهای و سازمان‌های مرتبط با گردشگری تاکید نماید.

صنعت جهانگردی امروزه یکی از بزرگترین و پیچیده‌ترین بخش‌های اقتصادی دنیا به شمار می‌رود. در قیاس با سایر فعالیت‌های اقتصادی، صنعت جهانگردی در محیطی به اجرا در می‌آید که نیروهای مختلفی در شکل‌گیری آن مؤثرند. ساختار منحصربه‌فرد صنعت جهانگردی خود مؤید اثراتی است که بخش‌های گوناگون می‌توانند بر این صنعت بگذارند زیرا از جمله ویژگی‌های صنعت مزبور این است که در بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی مشارکت می‌شود و اثرات اجتماعی بر جای می‌گذارد. بنابراین موجودیت صنعت جهانگردی ایجاد می‌کند که بین نهادها، سازمان‌ها و شرکت‌های دخیل در امر گردشگری، هماهنگی و همکاری‌های معنی‌دار و کاملاً شفاف وجود داشته باشد. بیشتر این سازمان‌ها مشخصاً بر روی گردشگری فعالیت می‌کنند ولی حوزه و دامنه وسیع گردشگری بخش مهمی از آن سازمان‌ها را می‌تواند شامل شود. توجه کرده و ضمن تأمین منافع اقتصادی آنها، در جهت معرفی فرهنگ کشورمان و توسعه گردشگری حرکت نماید.

حال سؤال اساسی اینست که چرا علیرغم نیاز به ارتباط و همکاری سازمان‌های مرتبط با جهانگردی این هماهنگی ارتباطی حاصل نمی‌شود؟ همان‌طور که اشاره شد شاید یکی از دلایل آن گستردگی و پیچیدگی این صنعت که بحث در مورد سازمان‌های مرتبط با جهانگردی و شرح وظایف آنان را دشوار ساخته باشد. از طرف دیگر برخی از سازمان‌ها به دلیل عدم اطلاع از جایگاهشان در صنعت گردشگری، خود را بی‌ارتباط با این صنعت می‌دانند. در برخی موارد نیز به دلیل هم‌پوشانی وظایف و اختیارات و عدم شفافیت بین آنها اقدامات لازم برای رفع موانع توسعه گردشگری در کشور صورت نمی‌گیرد.

لذا با توجه به ضرورت همکاری سازمان‌های مرتبط با گردشگری و رفع مشکلات عنوان شده و همچنین در راستای رهنمودهای مقام معظم رهبری به بهبود کیفیت ارتباط صنعت و دانشگاه و نیل به اقتصاد مقاومتی و حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی، آتش شایم که علیرغم وسعت و گستردگی موضوع سازمان‌های مرتبط با گردشگری، برای اولین بار سعی در گردآوری چند مقدماتی ولی درست و بنیادی را در این زمینه برداریم.

کتاب حاضر به صورت مجموعه مقالات توسط متخصصین حوزه گردشگری به چاپ رسیده‌است که موضوعات و مفاهیم مختلف در حوزه گردشگری و سازمان‌های مرتبط با آن را در بر می‌گیرد. هر مقاله از دو بخش تشکیل شده‌است. بخش نخست به ادبیات، مبانی نظری، مفاهیم پایه و اهمیت موضوع مورد نظر در ایران می‌پردازد. در بخش دوم نیز به سازمان‌ها و بخش‌های مرتبط با موضوع و فعالیت‌های آنان در زمینه گردشگری اشاره می‌شود تا همه اعضای درگیر در امر گردشگری از حوزه فعالیت‌های همدیگر دانش و آگاهی فراگیر داشته‌باشند. در پایان نیز پیشنهاداتی برای نهادها و ارگان‌های مرتبط ارائه شده‌است. از

ویژگی‌های بارز این کتاب ارائه سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با گردشگری در قالب خوشه‌ها و موضوعات جداگانه همراه با مفاهیم و مبانی نظری مرتبط می‌باشد که این کار دو مزیت را به دنبال دارد: اولاً سازمان‌ها با ادبیات و مفاهیم مرتبط با موضوع و نوع گردشگری که در آن نقش دارند آشنا می‌شوند و ثانیاً با شناسایی سازمان‌های مرتبط، امکان برگزاری نشست‌های مشترک میان سازمان‌ها با محوریت کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری جهت رفع موارد موجود فراهم می‌شود.

در بیان لازم به ذکر است که به علت عدم همکاری مسئولین برخی از سازمان‌ها به دلایل چون محرومانه دانستن اطلاعات یا عدم آشنایی و بی‌ارتباط دانستن سازمان خود با صنعت گردشگری، امکان جمع‌آوری اطلاعات کامل در خصوص فعالیت‌های گردشگری این سازمان‌ها بر روی زمین فراهم نبوده و ناگزیر برای گردآوری مطالب به منابع کتابخانه‌ای و سایت سازمان‌های موجود در اینترنت مراجعه کرده‌اند. امید است انتشار این کتاب در میان مدیران و مسئولان سازمان‌های مرتبط با گردشگری علاوه بر آشنایی آنان با فعالیت‌های گردشگری سازمان خود، ایجاد معاونت‌ها یا بخش‌های مستقل گردشگری در سازمان مربوطه را نیز به دنبال داشته‌باشد و ایرادات در آرایشی‌های معدی مرتفع گردد. مطمئناً این کتاب اولین گام حرکت علمی و منسجم در جهت ایجاد هماهنگی و همکاری بین تمامی ارکان دخیل در امر گردشگری کشور بوده و هیچ مقاله‌ای در اینجا به دنبال ارائه یک چارچوب صرفاً علمی نبوده‌است و هدف اصلی آشنایی با مفاهیم گردشگری و سازمان یا بخش‌های مربوط به آن مفهوم در ایران بوده است. آنچه برای ما ارزش دارد این است که خوانندگان محترم به اهمیت فکر و ایده‌ای که برای اولین بار در حوزه گردشگری کشور می‌دهد توجه داشته باشند. بر خود لازم می‌دانم از تمامی کسانی که ما را در این مجموعه یاری کردند و با اندیشه‌ای خلاقانه برای اولین بار مفاهیم بنیادی حوزه گردشگری را با سازمان‌های مرتبط با آنها همسان‌سازی کرده و راهکار ارائه کرده‌اند تشکر نمایم. از آنجائیکه کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری تقریباً از تمامی سازمان‌های مربوطه با مجور رسمی نماینده‌ایم، به‌عنوان نماینده دارد که در طی جلسات کانون شرکت کرده و ما را از ایده‌ها و فعالیت‌های سازمان خود آگاه کرده‌اند جا دارد از تمامی آنها تشکر و قدردانی نمایم.

اکبر پورفرج

دبیر کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری

مقدمه معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

دستیابی به مزیت رقابتی در اقتصاد دانش بنیان امروز بیش از پیش مبتنی بر دانایی است و هماهنگی و همکاری کلیه نقش آفرینان عرصه اقتصاد، ضرورت انکارناپذیر نیل به این مهم می‌باشد. در این میان، ارتباط تنگاتنگ و ارگانیک دو نهاد دانشگاه و صنعت اهمیتی دو چندان می‌یابد.

در زمانی مختصر می‌توان گفت سابقه ارتباط دانشگاه با صنایع کشور به سه دهه قبل باز می‌گردد. تأسیس دفتر مرکزی ارتباط با صنعت در ۱۳۶۲، تشکیل شورای هماهنگی دفاتر ارتباط دانشگاه با صنعت در ۱۳۶۵، تشکیل شورای عالی ارتباط صنعت و دانشگاه در وزارت صنایع سنگین، دفاتر ارتباط دانشگاه با صنعت در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، هیئت‌های مشترک دانشگاه و صنعت در عرصه دفاعی و بسیاری موارد دیگر، همه و همه مظاهری از تلاش برای ایجاد پیوند بین دانشگاه و صنعت بوده و هست.

از سوی دیگر، اسناد بالادستی و توجه ویژه‌ای به این موضوع داشته‌است. دستیابی به برتری‌های ترسیم شده در زمینه علمی و فناوری در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و اهداف کلان برنامه‌های توسعه‌ای سه ساله و راهبردهای کلان و ملی مندرج در نقشه جامع علمی کشور الزام و اقدامات ویژه‌ای را در زمینه می‌طلبد. کانون‌های هماهنگی دانش و صنعت با توجه به چنین ضرورت‌هایی در عرصه‌ای شکل گرفته است.

در اواخر ۱۳۸۷، زمانی که با تأسیس اولین مجله از کانون‌های هماهنگی دانش و صنعت کشور موافقت به عمل آمد، هرگز گمان نمی‌رفت که این حرکت جدید که بر مبنای مدل مبتنی بر یک کالا و یا ارایه یک نوع از خدمات خاص شکل گرفته است، این گونه با اقبال عمومی و پذیرش گسترده صنایع کشور، دستگاه‌های اجرایی و مراکز دانشگاهی و پژوهشی مواجه شود. این تشکلهای ملی به مثابه جایگاهی سیاست‌ساز و مسئول محور در نقش بازویی مشورتی برای دولت محترم، مجلس شورای اسلامی، شورای عالی انقلاب فناوری، صنایع، دانشگاه‌ها و سایر ذی‌نفعان زمینه محوری کانون، رسالت خویش را هماهنگی در بین بخش‌های سطوح مدیریتی، اجرایی و دانشگاهی قرار داده و با گردهم آوردن بخش‌های دولتی، صنعتی و دانشگاهی در پی آن هستند تا ترسیم دقیق و روشنی را از وضع موجود، آینده‌ی مطلوب و روندی که در میان آن را در افق زمانی مشخص فراهم آورند.

بی‌شک، یکی از صنایعی که هماهنگی و توسعه در آن می‌تواند آثار و پیامدهای مثبت بی‌شماری را در عرصه‌های اقتصادی، طبیعی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی به ارمغان آورد، صنعت گردشگری است که امروزه جایگاهی درخور را در میان صنایع خدماتی در جای‌جای جهان به دست آورده و سهم قابل توجهی را در تولید ناخالص ملی کشورها به خود اختصاص داده است. توسعه بخش گردشگری در جمهوری اسلامی ایران، علاوه بر ابزاری برای دستیابی به توسعه اقتصادی، عاملی در جهت معرفی تمدن، میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی این مهد کهن به جهانیان و اشاعه صلح و دوستی در میان مردمان کشورهای دور و نزدیک و متعاقباً، ارتقای جایگاه سیاسی ایران در سطح

بین‌المللی است. منابع و جاذبه‌های غنی و منحصر به فرد تاریخی، فرهنگی و طبیعی سبب شده‌است تا ایران، از منظر جاذبه‌های تاریخی و آثار باستانی، جزو ۱۰ کشور اول و از نظر جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریسم، جزو ۵ کشور برتر جهان به شمار رود و ظرفیت‌های فراوانی را در جهت توسعه و تقویت این صنعت فراوری خود ببیند.

با این وجود، باید ادعان نمود که کشور ما تا حدود زیادی از خوان گسترده این صنعت پرمنفعت، محروم است؛ به طوری که سهم ایران از گردش مالی آن، که بالغ بر ۲/۵ برابر درآمد سالانه کشور، می‌باشد، بسیار ناچیز می‌باشد.

وجه قوانین و مقررات بازدارنده گردشگری، عدم تطابق محصولات و خدمات با نیازها و سلاقی گردشگران، وجود نگاه امنیتی و گاه صدارت‌زشی به گردشگر خارجی، فقدان اطلاع‌رسانی و تبلیغات مناسب رسانه‌ای، برهم زدن جاذبه‌های گردشگری، ناکارآمدی و عدم استفاده از تکنیک‌های مناسب بازاریابی گردشگری، فقدان اقامتگاه‌های مناسب و استاندارد، راه‌های مواصلاتی، امکانات تفریحی و جاذبه‌های مناسب بسیاری از مناطق گردشگری، فقدان آموزش‌های علمی و حرفه‌ای کارکنان این صنعت، عدم بهره‌برداری مناسب از آثار باستانی، فقدان برنامه‌ریزی‌های جامع و مدون، و در نهایت، عدم هماهنگی سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با صنعت گردشگری همه و همه از جمله عوامل و دلایلی است که موجب شده‌است ایران را در وضعیت چندان خوبی در این صنعت روبرو نباشد و این، مؤیدی بر نقش حساس و خطیر کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری برای هماهنگی در بالاترین سطوح در عرصه ملی است.

کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری به عنوان مجموعه‌ای فرابخشی و مرکب از کلیه بازیگران سه وجه دانش، صنعت و حاکمیت، ایجاد همگرایی و هماهنگی میان ارکان مختلف این صنعت را در رأس برنامه‌های خود قرار داده و تلاش می‌کند در همکاری با کلیه بازیگران، موانع مشکلات و راهکارهای فراور را شناسایی نموده و با پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات فرهنگ‌سازی، تعریف پروژه‌های زیربنایی و ارائه برنامه‌های کلیدی، سطح نوآوری، فناوری و تولید را ارتقا دهد. بدیهی است که این مهم قابل حصول نخواهد بود، مگر با همکاری دستگاه‌های اجرایی مرتبط که امید است با هماهنگی و همدلی ایشان، راه دست یافتن به آرمان‌های کانون‌های هماهنگی دانش و صنعت سهل و هموار شود.

امید است جمع آرا و اقداماتی درخور تقدیر همچون تهیه، تدوین و انتشار کتاب ارزشمند "نهادهای سازمان‌های مرتبط با گردشگری در ایران"، طلعه‌ای خجسته در جهت وفاق ملی در این زمینه باشد و در آینده‌ای نه چندان دور، به لطف همدلی، همکاری و هماهنگی، شاهد اتفاقات نویدبخشی در این عرصه باشیم.

در پایان، بار دیگر از همه همکاران و دست‌اندرکاران تهیه، تدوین و انتشار این مجلد ارزشمند، صمیمانه قدردانی نموده و برای کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری در تحقق اهداف از پیش تعیین شده که همانا سربلندی ایران اسلامی‌مان می‌باشد، صمیمانه آرزوی موفقیت می‌گردد.

مقدمه رئیس دانشگاه علامه طباطبائی

گردشگری، صنعت نوین و روبه رشد عصر جدید، امروزه سهم مهمی از تولید ناخالص ملی کشورها را به خود اختصاص داده و به یکی از ارکان اصلی اقتصاد جهانی بدل شده است. بنابر گزارش سازمان جهانی گردشگری حدود ۳۰ درصد از کل صادرات خدمات و ۶ درصد از تولید ناخالص داخلی اقتصاد جهانی در سال ۲۰۱۲ به صنعت گردشگری اختصاص داشته است. در مقایسه با اغلب صنایع تولیدی، گردشگری صنعتی کمتر سرمایه‌بر و پربازده محسوب می‌شود و به همین دلیل اغلب کشورهای در حال توسعه که با مشکل کمبود منابع روبرو هستند در راستای نیل به توسعه نگاهی استراتژیک به مقوله گردشگری دارند. در سال ۲۰۱۲ از هر ۱۲ شغل یکی به خدمات گردشگری اختصاص داشته است و هر ۵ تا ۱۰ گردشگر یک فرصت شغلی ایجاد کرده است، این در حالی است که بخش عمده‌ای از درآمد صنعت گردشگری برآمدن از واسطه است و مستقیماً وارد چرخه اقتصاد داخلی می‌شود. ظرفیت‌های بالقوه ایران در زمینه‌های تاریخی، فرهنگی امکانات فراوانی را در جهت توسعه صنعت گردشگری فراروی این کشور قرار می‌دهد. بر اساس گزارش مجمع جهانی اقتصاد در سال ۲۰۱۳ ایران در میان ۱۴۰ کشور جهان به‌ششمین جایگاه در زمینه جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی داراست و این در حالی است که ایران در صنعت گردشگری به‌نهمین رتبه در هشتم قرار دارد. علاوه بر این ظرفیت‌های بالقوه، فرهنگ ایرانیان نیز فرهنگی سازگار و پذیرای گردشگری است. در قرآن کریم، روایات ائمه معصومین و سایر منابع دینی همواره به سیر آفاق و انفس، هدف‌های تربیتی و تعمیق بینش‌ها توصیه شده است و متقابلاً بر حرمت مهمان و اخلاق مهمان‌نوازی تأکید فراوان رفته است. فریضه سفر حج به عنوان یکی از فروع دین اسلام، خود نشانه‌ای از چنین رویه‌ای است. در متون کهن ادبیات فارسی نیز نمونه‌های بسیاری چه در قالب سفرنامه و چه در شکل تعبیر حاکمی از تمدن مهمان‌نوازی و مهمان‌پذیری نزد ایرانیان یافت می‌شود که گواه عمق بستر فرهنگی متناسب با گردشگری است.

توسعه گردشگری در ایران با توجه به ظرفیت‌های بالقوه موجود و بسترهای فرهنگی مناسب، نه تنها می‌تواند ابزاری موثر در راستای نیل به توسعه پایدار باشد، بلکه می‌تواند با معرفی فرهنگ غنی ایران، به برندسازی تصویر متناسب با واقعیات این کشور در افکار عمومی جهانی به‌عنوان ابزاری در راستای تحقق اهداف دیپلماسی فرهنگی کشور مورد توجه قرار گیرد. اگرچه با توجه به وسعت و گستردگی زیرساخت‌های گردشگری، توسعه این صنعت امکان‌ناپذیر است، اما زیرساخت‌های توسعه یافته نیز بدون دانش و تخصص مدیریتی و مبتنی بر پژوهش‌های علمی به توسعه صنعت گردشگری منجر نخواهد شد. توجه به ابعاد علمی و فرهنگی صنعت گردشگری ضرورتی است که کانون هماهنگی دانش و صنعت گردشگری فعالیت‌های خود را متوجه آن ساخته است. تلاش این کانون در زمینه هماهنگی بین نهادهای و سازمان‌های مرتبط با صنعت گردشگری اقدامی قابل تقدیر است، و امیدواریم که حمایت از چنین فعالیت‌های علمی و دانشگاهی به ارتباط و همکاری بیشتر میان صنعت و دانشگاه بیانجامد.

دکتر حسین سلیمی

رئیس دانشگاه علامه طباطبائی